

Ett cirkulärt Sverige
tänker efter – före!

Avfall i ett cirkulärt
samhälle

Rebecca Ugglå, Yvonne Augustsson,
Christina Jonsson, Jenny Håkansson

Stockholm 21 November 2024

Bakgrund

- Naturvårdsverket ska se till att det finns en nationell avfallsplan och ett nationellt program för förebyggande av avfall som motsvarar kraven i artiklarna 28–30 i avfallsdirektivet*.
- Vart sjätte år ska den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggandeprogrammet utvärderas och revideras vid behov.
- Sverige riskerar att bland annat inte uppnå målet om att 55% av det kommunala avfallet ska förberedas för återanvändning och återvinning år 2025.

* 9 kap. 11 § avfallsförordningen (2020:614)

Utvärderingen 2022

Slutsatser

- Informationen i den förra planen och programmet beskrev nulägesbilden över vilka bestämmelser som gäller kring avfall och förebyggandet av det.
- Plan och program har använts till att underbygga beslut (t.ex. områden som bör prioriteras i arbetet med kommunala avfallsplaner).
- Svårt att se någon nämnvärd effekt
- Kännedomen kring avfallsplanen är större än för det avfallsförebyggande programmet

Önskemål

- Anpassa kommunikation kring avfallsplanen utefter olika målgrupper
- Mer frekventa uppdateringar då info kan bli inaktuell
- Tydliga mål
- Info om varför målen finns
- Mer info om "HURET". Ex inspiration genom goda exempel (både privata och offentliga aktörer)

Stor respons vid remissen!

Fler svar än förväntat

Fler vill ha mer

Fler vill ha mer tydligare/lättillgängligt

Många nya åtgärdsförslag

Avgränsningar

Fokus på VEM, VAD som behövs och till viss del HUR

- Identifiera nyckelaktörer med tillhörande exempel på relevanta åtgärder
- Uppslag till potentiella styrmedel som kan behöva undersökas vidare för att hantera hinder och frisätta potential

Dvs. INTE

- Föreskriva vad någon ska göra
- Föreslå konsekvensutredda styrmedel
- Föreslå regeringsuppdrag

Huvudproblemet

Negativa externa effekter uppströms i värdekedjan, dvs. vid råvaruuttag och produktion, är inte fullt ut prissatta och inkluderade i priset på produkten.

Negativa externa effekter nedströms i värdekedjan, dvs. vid hantering av avfallet, är inte fullt ut prissatta och inkluderade i priset på produkten

Slutpris på produkt för konsumenten betalar omfattar inte kostnaden för miljön - varken vid produktion eller i avfallsledet.

Låga priser på nyproducerade material och produkter leder till:

- Överkonsumtion
- Marknaden för återanvända produkter, reparation och till exempel uthyrning har svårt att konkurrera med marknaden för nya produkter.
- Låg motivation hos konsumenten (enskilda eller verksamhet) till att underhålla, laga, reparera och återanvända.

Avfallsförebyggande programmet

Ett cirkulärt Sverige tänker efter – före!

Yvonne Augustsson och Christina Jonsson

Illustration: Studio Flygar

Vad är avfallsförebyggande?

- Genomföra åtgärder som minskar mängden avfall och/eller innehållet av farliga ämnen i material och produkter
- Innan något blir avfall och kan göras i alla delar av värdekedjan
- Utgör en viktig del i den cirkulär ekonomin
- Behåller resurserna i samhällets kretslopp så länge som möjligt
- Minskar utvinningen och användningen av ny råvara och av skadliga ämnen i material och produkter
- Bidrar till att nå våra miljö- och klimatmål

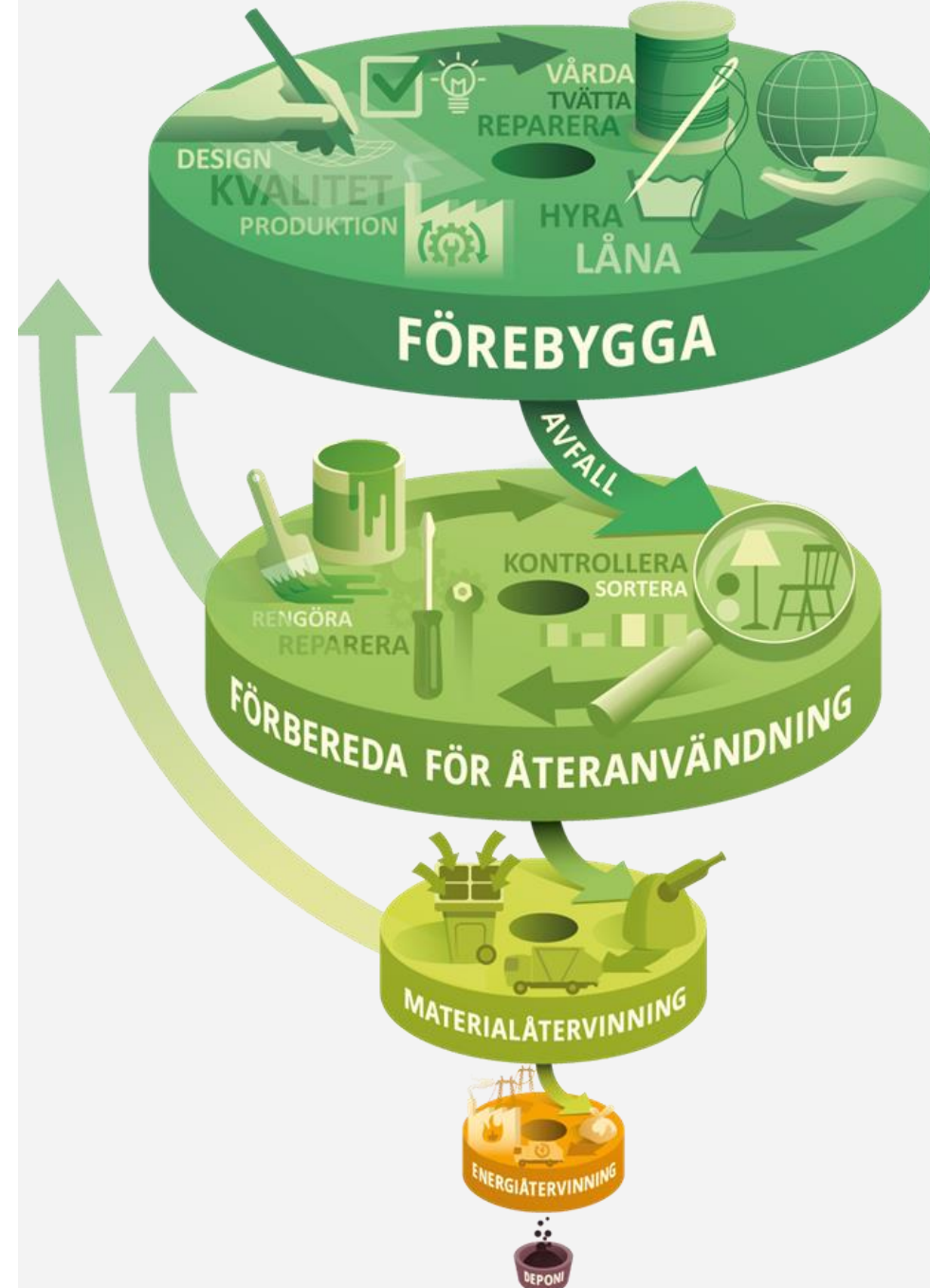

Illustration: Studio Flygar

Ett cirkulärt Sverige tänker efter – före!

Nationellt avfallsförebyggande
program för en cirkulär ekonomi
2024–2030

RAPPORT 7170 | NOVEMBER 2024

1. Introduktion

2. Nuläge

3. Problemanalys

4. Hur ställer vi om till en
cirkulär ekonomi och ökat
avfallsförebyggande?

5. Material- och
produktströmmar

6. Minskad nedskräpning

7. Behov av åtgärder

8. Sammanställning
av åtgärder

Bilagor till avfallsförebyggande programmet

- **Bilaga 1** Mål kopplat till avfallsförebyggande
- **Bilaga 2** Lagstiftning kopplat till avfallsförebyggande
- **Bilaga 3** Befintliga styrmedel och genomförda åtgärder
- **Bilaga 4** Fler gör mer – Handlingsplan för minskat matsvinn 2030
- **Bilaga 5** Problemanalys avfallsförebyggande
- **Bilaga 6** Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Nuläge

- Sveriges ekonomi är en linjär ekonomi där materialet tappar sitt ekonomiska värde när det blir avfall och försvinner från kretsloppet
- Hög konsumtionskraft – stimulerar ökad produktion – ökad efterfrågan på naturresurser och kemikalier
- Hög materialkonsumtion – låg nyttjande grad – kort användningstid
- Ändrade konsumtionsmönster – tex ökad distanshandel
- De svenska konsumtionsbaserade utsläppen har minskat men behöver minska ännu mer
- Flera av miljömålen nås inte

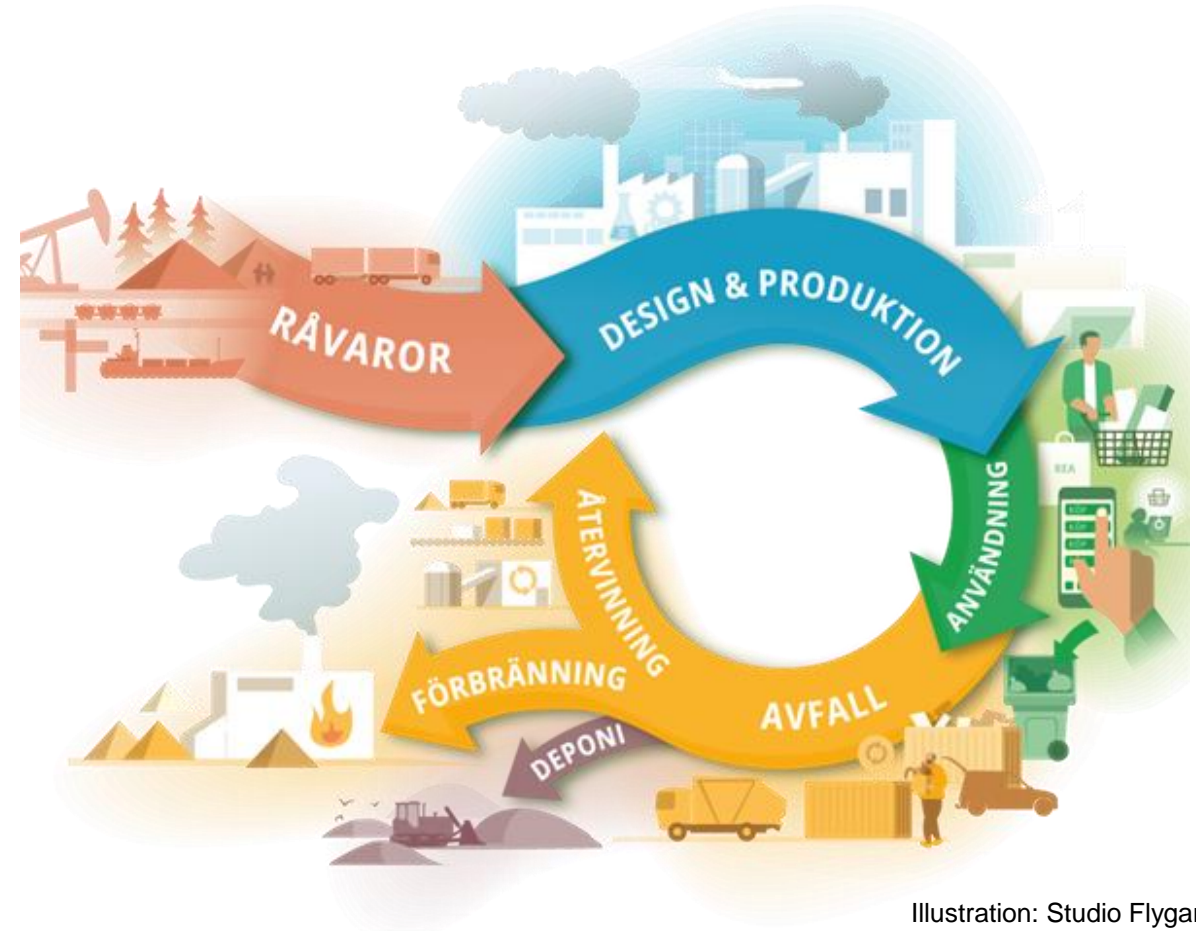

Illustration: Studio Flygar

Hur ställer vi om?

- Från köp och släng till resurssmart användning
- Cirkulära och resurseffektiva material- och produktflöden
- Öka och säkerställa en effektiv framställning av sekundära råvaror
- Designa rätt från början
- Lång användning – hållbara affärsmodeller och mer hållbar konsumtion
- Bättre tillgång till information
- Förändrade konsumtionsmönster

Illustration: Studio Flygar

Nationella avfallsplanen

Avfall i ett cirkulärt samhälle

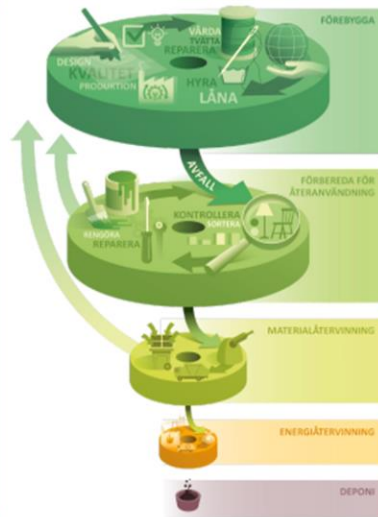
Jenny Håkansson

Foto: Johnér/ Elliot Elliot

Avfall i ett cirkulärt samhälle

Nationell Avfallsplan 2024–2030

RAPPORT 7171 | NOVEMBER 2024

1. Introduktion

2. Uppåt i avfallshierarkin

3. Avfall i Sverige

4. Ansvar för
avfallshanteringen

5. Prioriterade
avfallsströmmar

6. Behandling av avfall

7. Avfall i framtiden

8. Miljöpåverkan

9. Befintliga och
kommande styrmedel

10. Beredskap

11. Sammanställning
av åtgärder

Bilagor till den nationella avfallsplanen

- **Bilaga 1** Mål för avfall och resurseffektivitet
- **Bilaga 2** FN:s globala hållbarhetsmål för avfall
- **Bilaga 3** Mål inom åtgärdsprogrammet för havsmiljön (2022–2027)
- **Bilaga 4** Utredning av framtida avfallskapacitet
- **Bilaga 5** Redovisning av punkterna i artikel 28 i avfallsdirektivet
- **Bilaga 6** Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

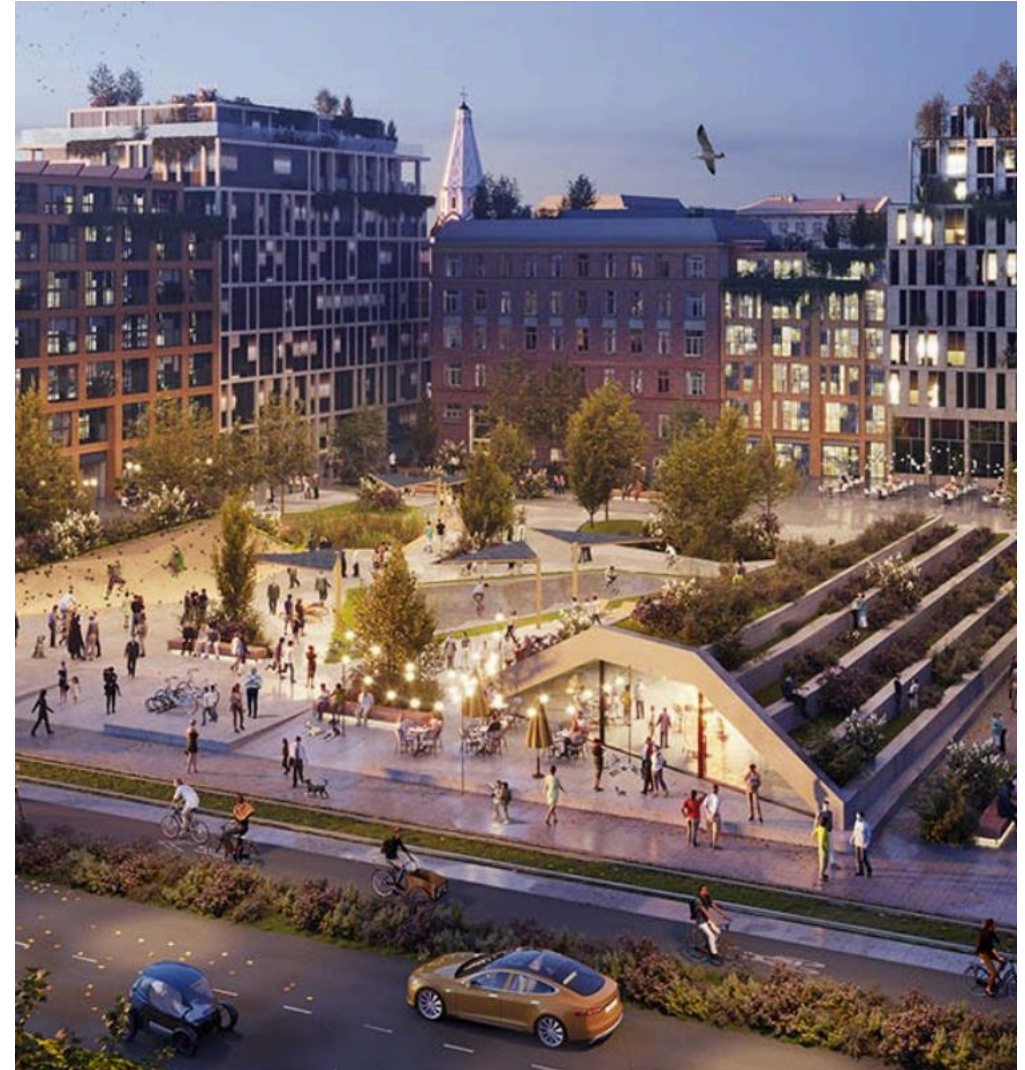

Foto: SWECO

Prioriterade material-, produkt- och avfallsströmmar

Avfallsförebyggande programmet:

- Förebyggande av kommunalt avfall
- Livsmedel
- Byggnadsmaterial och byggprodukter
- Schaktmassor och annat naturligt förekommande material
- Plast
- Textil
- Förpackningar
- Elutrustning
- Batterier
- Kritiska råmaterial
- Fordon
- Möbler

Nationella avfallsplanen:

- Kommunalt avfall
- Bioavfall
- Bygg- och rivningsavfall
- Schaktmassor och annat naturligt förekommande material
- Plastavfall
- Textilavfall
- Förpackningsavfall
- Elavfall
- Batteriavfall
- Kritiska råvaror och avfall
- Uttjänta fordon
- Möbelavfall

Foto: Caiimage och Emilia Hultman

Sammanställning av åtgärder

- Sammanställning av åtgärder – innehåller ca 500 åtgärder
- Sammanställningen är lika för nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet
- Vi behöver arbeta tillsammans!
- Ingen kan göra allt – men alla kan göra något

Nya och uppdaterade webbsidor

Sveriges avfallsplan

I avfallsplanen finns samlad information om hur Sverige ligger till på avfallsområdet, om hinder och utmaningar, samt åtgärdsförslag på vad olika samhällsaktörer kan göra.

[Avfall i ett cirkulärt samhälle >](#)

Sveriges avfallsförebyggande program

I programmet finns samlad kunskap om varför Sverige behöver förebygga avfall, om hinder och åtgärder samt åtgärdsförslag på vad olika samhällsaktörer kan göra.

[Ett cirkulärt Sverige tänker efter före! >](#)

[Avfall och avfallsförebyggande](#)

- [Avfall i ett cirkulärt samhälle, Nationell Avfallsplan 2024–2030](#)
- [Ett cirkulärt Sverige tänker efter – före! Nationellt avfallsförebyggande program för en cirkulär ekonomi 2024–2030](#)

Avfall och avfallsförebyggande

Avfallshierarkin visar stegen vi behöver ta

På avfallsområdet finns det en mycket omfattande gemensam EU-lagstiftning.

Läs mer om avfallshierarkin >

Att minska och förebygga avfall

För att nå våra miljö- och klimatmål och för att säkra framtida livsmiljöer behöver produkter och varor designas och produceras på ett mer hållbart sätt. De behöver hållas och användas så länge som möjligt innan de går till materialåtervinning. Då förebyggs avfall och avfallsmängder minskar.

Om arbetet med att minska och förebygga avfall >

Avfall och avfallsförebyggande

Betydande material- och produktströmmar

Livsmedel, plast, textil och bygg- och rivningsmaterial är områden som är prioriterade i det avfallsförebyggande programmet.

Betydande material- och produktströmmar >

Cirkulära flöden och att förebygga avfall

Informationsmaterial om cirkulär ekonomi >

Här finns illustrationer som visar avfallshierarkin, nuläget för avfallshantering och vision om hållbar cirkulär ekonomi. Filmen visar på visionen för hållbar cirkulär ekonomi.

Åtgärdslista för avfallsförebyggande program och nationell avfallsplan >

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Listan har tagits fram inom arbetet med den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet.

Tips, råd och goda exempel för att minska avfall >

I Sverige pågår ett förändringsarbete för att minska och hantera avfall på ett mer resurseffektivt sätt. Men vi behöver bli fler som genomför åtgärder.

Åtgärdslista för avfallsförebyggande program och nationell avfallsplan

Generella åtgärder ›

Här har vi samlat förslag på generella åtgärder som alla aktörer kan göra för att minska mängden avfall.

Kommunt avfall ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller kommunalt avfall.

Bioavfall ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller bioavfall.

Livsmedel ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller livsmedel.

Bygg- och anläggningssektorn ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra inom bygg- och anläggningssektorn.

Masshantering ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller masshantering.

Plast och plastavfall ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller plast och plastavfall.

Mikroplast ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller mikroplast.

Textil och textilavfall ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller textil och textilavfall.

Förpackningar och förpackningsavfall ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller förpackningar och förpackningsavfall.

Elutrustning och elavfall ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller elutrustning och elavfall.

Batterier och batteriavfall ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller batterier och batteriavfall.

Fordon och uttjänta fordon ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller fordon och uttjänta fordon.

Möbler och möbelavfall ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller möbler och möbelavfall.

Nedskräpning ›

Här har vi samlat åtgärder som olika aktörer kan göra när det gäller nedskräpning.

[Åtgärdslista för avfallsförebyggande program och nationell avfallsplan](#)

Förslag på generella

Åtgärder för olika aktörer

Myndigheter

Naturvårdsverket

Kemikalieinspektionen

Upphandlingsmyndigheten

Konsumentverket

Förslag på generella åtgärder

Branschaktörer alla sektorer

- Fasa ut farliga ämnen utöver kraven i lagstiftningen. PAF NAP
- Samverka med andra aktörer för att dela erfarenheter, kunskap och inspirera till om hur avfall kan förebyggas, cirkulära affärsmodeller kan utvecklas och mer hållbara produkter saluföras med mera och för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi. PAF NAP
- Samverka med myndigheter, tillsynsmyndigheter samt aktörer. NAP
- Samverka med andra aktörer för att identifiera behov och möjligheter gällande hållbara produkter. PAF
- Utveckla produkter och affärsmodeller som främjar hållbara cirkulära kretslopp. PAF
- Utveckla, tillverka, köpa in och sälja produkter som är designade för lång livslängd, som inte innehåller farliga ämnen och är möjliga att uppdatera. När de är uttjänta ska de kunna plockas isär och materialåtervinnas. PAF
- Kartlägg tillverkare och underleverantörer i produktionskedjan för att förbereda för kommande ekodesignkriterier och produktionskrav. PAF
- Information om mängden osålda varor och hur dessa hanteras ska redovisas på företagets webbsida.
- Dela goda exempel på hur man kan arbeta med ökat helhetsperspektiv på produktens värdekedja för att förebygga att avfall uppkommer och för att uppmuntra tillverkningsföretag att tillverka produkter och inom egna organisationer.
- Informera konsumenter om lämpliga sätt att underhålla, reparera och uppdatera sina produkter för att förlänga livslängden. PAF
- Tillhandahåll reservdelar och manualer för att underlätta reparation. PAF
- Använd nudging och andra beteendevetenskapliga tekniker för att minska risken för svinn och överkonsumtion samt uppmuntra konsumenter att använda produkter längre tid. PAF
- Öka användningen av återvunna material i produkter och förpackningar. PAF
- Öka kunskapen och dela med andra om hur återvunnen råvara kan användas. NAP
- Kartlägg vilket avfall som genereras inom verksamheten och minimera avfallet där det uppkommer. NAP

h lärosäten

sstyrelser och annan offentlig

s, föreningsverksamheter, organisationer och arbetsplatser

Förslag på åtgärder för elutrustning och elavfall

Åtgärder för olika aktörer

Naturvårdsverket

Upphandlingsmyndigheten

Konsumentverket

Kemikalieinspektionen

Kommuner

Kommuner och regioner

- Vid inköp gör en hållbar upphandling utifrån funktion och behov. För dialog med marknad och leverantörer kring design för ökad livslängd och längre garantitider. Se över behoven och upphandla utifrån produkt. Upphandlingsmyndigheten har vägledning om hållbarhetskriterier. PAF
- Hitta samarbetspartners som tar hand om organisationen för restaurering och återanvändning. PAF
- Efterfråga rekonditionerade produkter i upphandling. Samarbetspartners som tar hand om organisationen för restaurering och återanvändning. PAF
- Efterfråga rekonditionerade produkter i upphandling. Samarbetspartners som tar hand om organisationen för restaurering och återanvändning. PAF
- Arbeta för att förlänga livslängden på elutrustning, hantering, reparation, uppgradering och återanvändning. PAF
- Arbeta för att förlänga användningstiden för elektriska produkter, exempelvis datorer, i kommunens egna verksamheter enligt fastställt intervall som är kortare än produktens livslängd. PAF
- Informera hushåll om hur de kan förebygga elavfall. PAF

Företag som tillverkar och/eller importerar elektronik

- Erbjud återtagande av elavfall och produkter som kan återanvändas. Säkerställ att konsumentelavfall som tas emot lämnas till en godkänd producentansvarsorganisation NAP PAF
- Tillverka/importera produkter som håller länge och som kan uppgraderas och repareras. PAF
- Designa materialeffektivt (men med lång livslängd). PAF
- Fasa ut farliga ämnen utöver kraven i lagstiftningen. PAF
- Förbättra sin information om innehåll av farliga ämnen i komponenter och material enligt skyldigheten i 79 § Förordning (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, samt utveckla system som möjliggör att informationen kan föras över i hela distributionskedjan inklusive avfallsledet. PAF
- Utveckla nya, hållbara affärsmodeller som förebygger elavfall. PAF

Cirkulär ekonomi

Vad är cirkulär ekonomi

I en cirkulär ekonomi används resurser effektivt genom att produkter utformas för att vara lätta att reparera, återanvända och återvinna.

Ny EU-lagstiftning för cirkulär ekonomi

EU-lagstiftning om cirkulär ekonomi

Vad är cirkulära affärsmodeller?

Cirkulära affärsmodeller tar hänsyn till ekonomiska, miljömässiga och sociala mål. Cirkulära affärsmodeller skapar värde genom att förlänga produkters livscykel och minska negativa miljö- och klimatpåverkan.

[Hållbara och cirkulära affärsmodeller >](#)

Hållbar konsumtion och produktion

Sveriges konsumtion och produktion behöver ställa om från linjära till cirkulära och resurseffektiva material- och produktflöden. Här kan du läsa om utmaningar, möjligheter, svenska och internationella mål, åtgärder, det avfallsförebyggande programmet och hur olika aktörer kan bidra.

[Hållbar konsumtion och produktion >](#)

Goda exempel

Fler goda exempel

Snöboll – testa resurssmart användning ›

Att använda plast mer hållbart kan vara enkelt, men ibland verkar det så svårt. Det vill vi ändra på genom att visa på de goda exempel som redan har gjorts.

Lärande exempel (sverigesmiljomal.se) ›

Här har vi samlat konkreta exempel på vad kommuner och företag har gjort i sitt miljöarbete, för att nå miljömålen.

[Tips, råd och goda exempel för att minska avfall](#)

Retuna återbruksgalleria i Eskilstuna ›

Cirkulär upphandling av möbler i Malmö stad ›

Kretslopps bilen i Tyresö ›

Skol- och fritidsförvaltning går från engång till flergång ›

Fritidsbanken ›

Minimeringsmästarna ›

Intern återbruksplats och återbruk i tekniska krav och anvisningar i Göteborgs stad ›

Kungsbacka kommun förlänger livslängden på arbetskläder ›

Hållbarhetslöften inspirerar till mer hållbar utveckling i Uppsala ›

Förlängd livslängd av datorer i Kristianstads kommun ›

Återtag av it-produkter i Höör kommun ›

Återanvändning av möbler på ÅVC i Köping ›

Länsstyrelsen i Västerbotten sprider kunskap om hållbara värdekedjor och cirkulär ekonomi ›

Länsstyrelsen i Västernorrland samordnar fritidsbanker ›

Återbruk av byggmaterial i Östersunds kommun ›

Tips och råd från myndigheter och andra aktörer

- Här hittar du råd, verktyg och riktlinjer från myndigheter som hjälper dig att göra val som bidrar till mer hållbara och cirkulära lösningar. Från design, upphandling och produktion till användning och avfallshantering.
- Boverket
- Kemikalieinspektionen
- Konsumentverket
- Livsmedelsverket
- Naturvårdsverket
- Energimyndigheten
- Tillväxtverket
- Upphandlingsmyndigheten

[Tips och råd från myndigheter och andra aktörer](#)

Upphandlingsmyndigheten

Offentliga verksamheter i Sverige gör inköp för 800 miljarder kronor varje år. Den offentliga sektorn har därmed stor möjlighet att påverka omställningen mot en mer hållbar cirkulär ekonomi.

Genom att aktörer i hela samhället ser över sina inköp av processer, tjänster eller varor till alternativ som genererar mindre avfall och/eller ställer krav på återanvändning kan bidra till stora miljövinster. Upphandlingsmyndigheten har tips, inspiration och verktyg som kan tillämpas för inköp och upphandling för att bidra till minskad uppkomst av avfall och ökad resurseffektivitet.

Upphandlingsmyndigheten har tips, inspiration och verktyg som kan tillämpas för inköp och upphandling för att bidra till minskad uppkomst av avfall och ökad resurseffektivitet.

[Hållbar offentlig upphandling \(upphandlingsmyndigheten.se\)](#) ›

[Lärande exempel om inköp och offentlig upphandling \(upphandlingsmyndigheten.se\)](#) ›

Exempel och råd

Hållbarhetskriterier för inköp och upphandling ▾

Hållbar upphandling av bygg och anläggning ▾

Hållbar upphandling av livsmedel ▾

Hållbar upphandling av textil ▾

Upphandling för en giftfri miljö ▾

Tack!